THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
OCT 15 1930
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

זון אונטגאנג — 6.37
זון אונטערגאנג — 4.46

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עסטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

דאס אידישע וואָרט

THE GATEWAY OF THE WEST

THE ISRAELITE PRESS

וועטער:
ניט באשטימט

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 20, No. 197, Winnipeg, Thur. Oct. 9, 1930. Published daily except Saturday and Sunday דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג דאנערשטאג יז׳ תשרי, תרצ״א.

סימפסאָנס באריכט וועט פאַרעפנטלאַכט ווערן ביים סוף פון דעם חודש, זאגט שילס

דריי טויזנט זילבערנע רובל געפונען אין שול אין באָריסאָוו

„אָקטיאבר״ פאָדערט מען זאָל פאַרוואַנדלען די שול אין קלוב

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך „איטא״)

מאסקווע, אקט. 9 (איטא). — דער מינסקער „אקטיאבר״ באריכטעט, אז דריי טויזנט זילבערנע רובל זיינען געפונען גע־וואָרן אין א שול אין באָריסאָוו, און די צייטונג אטאקירט די שול ווי א נעסט פון קאנטר־רעוואָלוציע.

דאס געלט, זאגט דער אקטיאבר, האט באלאנגט צום שטיב דוד, וועלכער, „אוי־סער וואס ער האט פארקויפט שפּיז און אלקאהאלישע געטראנקען, האט אויך ספּעקולירט מיט זואלוטע״.

דער שטיב, ווי די צייטונג דערציילט, האט זיך מודה געווען, דערקלערנדיק אבער, אז א טייל פונ׳ם געלט האט באַ־לאנגט צו זיינע פריינט, וועלכע האבן מורא געהאט האלטן דאס געלט ביי זיך אין דער היים.

דער ארטיקל אין דער צייטונג פאדערט אז די שול זאָל פאַרוואַנדלט ווערן אין אַן ארבעטער קלוב.

)::-:(

עסטרייכישער פרעמיער זוכט צו באאינפלוסן פרינץ שטאַ־רעמבערג אז ער זאָל ניט ארויס־טרעטן מיט אנטיסעמיטיזם

ווין, אקט. 9 (איטא). — די אנטיסעמי־טישע רעדע, וואס דער פירער פון דער „הייימווער״ אָרגאַניזאַציע פרינץ פאָן שטארעמבערג, וועלכער איז איצט אויך אינערן מיניסטער, האט נעכטן געהאלטן אויף דעם ווינער „העלדן־פלאַץ״ א רעדע וואס האט נעמאכט א שטארקן איינדרוק אין לאנד, אז דער נייער פרעמיער, דר. וואוגין, באמיט זיך איצט צו באאייג־פלוסן שטארעמבערג׳ן, אז ער זאָל זיך צוריקהאלטן, פון אנטיסעמיטישע אויס־דרוקן, אזוי לאנג ווי ער איז אינער׳ן מי־ניסטער און איז א פאראנטווארטלאכער רעגירונגס מיטגליד.

דער פרעמיער מיניסטער האט באַ־פולמעכטיגט די פרעסע פארטרעטער צו דערקלערן, אז פרינץ שטארעמבערג האט אים פאריזיכערט, אז זיין רעדע אויף דעם „העלדן־פלאַץ״ האט ניט אנטהאלטן קיין שום אנטיסעמיטישע דראָהונגען. עס איז אבער מערקווירדיק וואס שטארעמבערג אליין לייקנט ניט אפ דעם אנטיסעמיטישן אנהאלט פון זיין רעדע, ווי עס איז פאַר־עפנטלאכט געווארן אין דער פרעסע.

אידישע קאנדידאטן צום ערשטן מאָל אין טער־קישע וואלן

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך „איטא״)

קאנסטאנטינאָפּאל, אקט. 9 (איטא). מיט דער אפּשאפונג פון „דער דיקטאטור אין טערקיי אין מיט דער גרינדונג פון אַן אפּאזיציאָנעלער פארטיי אונטער׳ן נאמען „ליבעראל רעפּובליקאנישע פארטיי״, וועלן אידן צום ערשטן מאָל אַרויסגעשטעלט ווערן ווי קאנדידאטן אין די וואלן צו די טערקישע מוניציפּאליטעטן, — ווייל דער פירער פון דער נייער פארטיי, פעטי בעי, איז אנטשלאסן דורכצופירן אין לענד די אפיציעל עקזיסטירנדיקע אבער קיינמאָל ניט פארווירקלאכטע גלייכהייט פון די מינדערהייטן.

אין סמירנע זיינען צווישן די אפּאזיציי־אנעלע אנקנדידאטן דא פיר אידישע נעמען, — יצחק מאיס, מנחם אדאטא, יצחק נבאי און יוסף עסטרונא. אין אדריאנא־פאל זיינען דא פינף אידישע קאנדידאטן. אין קאנסטאנטינאָפּאל איז נאָך דער ליסט פון די קאנדידאטן ניט פארעפנטלאכט געווארן, אבער עס ווערט פארשטאנען, אז ער וועט איינשליסן דריי אידן, איינע פון וועלכע איז א פרוי.

——(::)——

פרוי פארברענט איינ־הייצנדיק אויוון מיט גאזאָלין

ווינקלער, מאנ. — מרס. קארניליאום דיק, אן אלמנה, האט באצאלט מיט איר לעבן פאר א געוואנטער דערפארונג. אין א פארזוך צו צעברענען שנעלער איר אויוון, האט זי זיך באגאסן מיט גאזאָלין וואס זי האט א גאס געטאן אויפ׳ן פיי־ער. דער רעזולטאט איז געווען, אז דער שטארקער פלאַם האט זי באלד ארומגע־כאפּט, און זי איז שפּעטער מיט צוויי שטונדן געשטארבן פון די בראנד־וואונ־דען.

רעגירונג בארעט זיך מיט אידי־שער אגענטור וועגן קאָנסטי־טוציאָנעלע ענדערונגען זאגט קאָלאָניאלער אונטער סעק־רעטאר

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך „איטא״)

ירושלים, אקט. 9 (איטא). — לארד סימפסאנס באריכט וועט פארעפנטלאכט ווערן ביים סוף פון דעם חודש, — האט דער קאלאניאלער אונטער סעקרעטאר, דראמאנד שילס, דא דערקלערט פאר א אראביישער דעלעגאציע. צוזאמען מיט דעם באריכט וועט אויך ארויסגעגעבן ווערן א דערקלערונג וועגן דער רעגירונגס ווייטער־ציקער פאליטיק, האט מר. שילס געזאגט.

אז די רעגירונג אין לאנדאן בארעט זיך מיט דער אידישער אגענטור וועגן די פּראָיעקטירטע קאנסטיטוציאָנעלע ענדע־רונגען אין ארץ־ישראל, איז געווען די פאָרזיכערונג געגעבן פון מר. שילס צו א אידישער דעפּוטאציע וואס האט אים באַ־זוכט. מר. שילס האט דערביי באדויערט די אידישע קריטיק פון דער רעגירונגס פאליטיק און ער האט געמאכט דעם איינ־דרוק, אז די רעגירונג האט שוין אנגעגע־מען אירע באשלוסן וועגן די וויכטיגערע פראגעס.

——(::)——

עסטרייך געפינט זיך ערב אן אויפשטאנד זאגט לאָנדאָן

לאנדאן, אקט. 9 (איטא). — עסטרייך געפינט זיך איצט ערב אן אויפשטאנד, לויט ווי עס שרייבט די היגע צייטונג „אבנדעי רעפּערי״. די צייטונג זאגט, אז אויב די סאָציאליסטן וועלן בעת די קר־מענדע וואלן קריגן א מאיאריטעט „אזוי ווי דאס איז וואַרשיינלאך, דאן וועט די ׳היימווער׳ אראנזשירן אן אויפשטאנד, וועלכן זיי גרייטן שוין איצט צו, און אויך די דייטשע היטלעריסטן וועלן אריבער די גרעניץ פון דייטשלאנד, כדי צו העלפן דעם אויפשטאנד פון דער היימווער״.

——(::)——

א בריוו פאר איך

זיך ווענדן אין רעדאקציע פון ד. א. וו., אנגעבנדיק נומער.

דוש, בערמאק, 292 סטעלא עוועניו, נומ. 329.

ד. ב. בענעט פאדערט אימפּעריאלן קעגנזייטיקן האנדל פארצוג

לאנדאן, אקט. 8. — פרעמיער בענעט פון קאנאדע האט הייגט געמאכט א שמארקן איינדרוק אויף דער אימפּעריא־לער קאנפערענץ מיט זיין רעדע, אין וועלכער ער האט פארגעשלאגן צו פאר־גרעסערן דעם איינטער־אימפּעריאלן האנ־דעל דורך א סיסטעם פון קעגנזייטיקע פארצוג טאריפן.

„קאנאדע קומט ביי מיר צוערשט״, — האט מר. בענעט צווישן אנדערש גע־זאגט, — „אבער מיר ווילן האבן א בע־סערן מארק פאר אונזערע פּראָדוקטן אין גרויס בריטאניע, און מיר זיינען גרייט צו באצאלן פאר דעם מיט פארצוגן פאר ברי־טישע סחורות אין קאנאדע״.

מר. בענעט האט דערביי באמערקט, אז מיט זיין פּלאן מיינט ער ניט אויסצו־שליסן פון דר בריטישע מערק סחורות פון אנדערע לענדער, „מיר אלע מוזן האבן מערק אויסער דער אימפּעריע, און צו מאכן די דאזיקע מערק זיכער, טאָרן מיר ניט טעאטראלישע זיך מיט אייזערנע ווענט קעגן דעם קעגנזייטיקן וועלט האנדל״, — האט ער געזאגט. — „דאס מיינט בלויז, אז פריער אז אלץ זאָל געקויפט ווערן אימפּעריאלע סחורות, און דאס קאָן גע־טאָן ווערן בלויז דורך שאפן א פארצוג צו גונסטן פון אימפּעריאלע סחורות״.

מר. בענעט האט געזאגט, אז ער וויל זיין אפּנהארציק, ווייל אפּנהארציקייט איז אומבאדינקט נויטיק פאר׳ן דערפאָלג פון זיין פּלאן. קאנאדע, האט ער געזאגט, איז ביי איצטיקן מאָמענט באזונדערס באַ־זארגט וועגן פארקויפן אירע וויין. זי וואָלט זייער געוואָלט זיין זיכער מיט דעם בריטישן מארק, און אין פאר דעם איז א פארצוג פאר בריטישע סחורות. עגלאכע נויטן זיי־נען דא ביי אנדערע מיטגלידער פון דער אימפּעריע.

מר. בענעט האט באטאנט, אז ער מיינט ניט מיט זיין פּלאן קיין אימפּעריאלן פריינען האנדל, ווייל אזא מין פּלאן, אין זיין מיינונג, איז ניט ווינשנווערט און קאן אדרבא זיין שעדלאך פאר׳ן צוועק וואס דארף דערגרייכט ווערן. מאריפן, הייסט עס, דארפן פארבליבן, אבער זיי דארפן אראנזשירט ווערן מיט קעגנזייטיקע פארצוגן פאר די מיטגלידער פון דער אימפּעריע.

די ערשטע זאך, האט מר. בענעט גע־בעטן, זאָל די קאנפערענץ באטראכטן די פראגע אין פּרינציפּ, און אנגעטאן אדער דורכזוואַרפן דעם פּרינציפּ פון אינטער־אימפּעריאלע פארצוגן. ווען דער פּרינציפּ וועט אנגענומען ווערן, דאן וועט מען קאנען באטראכטן די איינצלהייטן, וועל־כע וואָלטן, אין זיין מיינונג, נלייך גע־דארפט באשטימט ווערן און דורכגעפירט ווערן אין לעבן.

——(::)——

גלח פארהאלטן אויף קלאגע פון דערמאָרדן מיידעלע

מאנטרעאל, קוועבעק, אקט. 9. — דינ־סטאג, דעם 14טן אקטאבער, און באַ־שטימט געווארן דער טאג פון דעם פּרע־לימינארן פארהער אויף דער קלאגע פון מארד קעגן אלבערט נאגאריעס באוואוסט אלס ברודער דאזיגן, פון דעם „סאקרעט הארט ארדער״, און א געוועזענער לערער פון ראוסין אקאדעמיע.

נאגאריעס, וועלכער איז 48 יאר אלט, איז נעכטן פארהאלטן געווארן קרימינאל פארהאנטווארטלאך, פון א קאנאנערס דזשורי׳, פאר דעם טויט פון סימאן קאַ־ראָ, א זיבן יאריקע סקול מיידל.

דאס מיידל איז פארשוואונדן געווארן פון איר היים אין לאנג פּאינטס לעצטן יולי דעם 10טן און נאך א ליינגערער צייט פון ארומזוכן זי איז איר קערפּער געפונען געווארן א צשעניטענער אין־א קארטאפל זאק אין דעם קעלער פון דער ראוסין אקאדעמיע וואס איז ניט ווייט פון איר היים. איר קערפּער איז געפונען געווארן דעם 18טן סעפּטעמבער.

——(::)——

ארבעטער אין פארדס ענגלי־שער פאבריק טארן ניט פאר־זוכן דעם טעם פון משקה

לאנדאן, אקט. 9. — הערני פארד, וועלכער געפינט זיך דא אויף א באזוך, האט אנאסירט, אז זיין אוטאמאביל־פאבריק אין דענגלאנד, עסעקס, מוז זיין „טרוקן ווי ביין״, און די ארבעטער טארן קיין משקה אפילו ניט פארזוכן. ער האט אויסגעדריקט זיין מיינונג, אז „פראהיבישאן״ וועט נאר פריער אדער שפּעטער אויף איינגעפירט ווערן אין ענגלאנד.

אנטי־שחיטה געזעץ אין בייערן אריין אין קראפט פון אקטאבער 1

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך „איטא״)

מינעכן, בייערן, אקט. 9 (איטא). — די האפענונגען פון׳ם בייערישן אידענטום, אז די רייך רעגירונג וועט געפינען א קאנ־סטיטוציאָנעלן מיטל צוריקציצן דעם פאר־באט אויף אידישער שחיטה דורכגעפירט פון דעם בייערישן לאנדסטאג, אין דורכ־געפאלן. דער געזעץ איז אריין אין קראפט אקט. 1טן, אין שחיטה איז פארבאטן געו־וואָרן סיידן די בהמה זאָל פריער פאר־טויבט ווערן, וואס איז קענן דעם אידישן דין.

די אידישע קהלה פון בייערן האט פאר־עפנטלאכט א מעלדונג, אז נויטיקע מיט־לען זיינען אנגענומען געווארן צו אימ־פּארטירן כשר׳ע פלייש פאר דער אידי־שער באפעלקערונג אין אנדערע פּראָווינצן. דאס מיינט אבער ניט, ווערט געזאגט אין דער מעלדונג, אז די אידישע קהלה גיט דערמיט אויף איר פּראטעסט פאר די דים־קרימינאציעס וואס דער דאזיקער געזעץ ציינט ארויס קעגן דער אידישער רעליגיע.

אידישע קאנדידאטן אין ערשטן מאָל אין טער־קישע וואלן

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך „איטא״)

קאנסטאנטינאָפּאל, אקט. 9 (איטא). מיט דער אפּשאפונג פון „דער דיקטאטור אין טערקיי אין מיט דער גרינדונג פון אַן אפּאזיציאָנעלער פארטיי אונטער׳ן נאמען „ליבעראל רעפּובליקאנישע פארטיי״, וועלן אידן צום ערשטן מאָל אַרויסגעשטעלט ווערן ווי קאנדידאטן אין די וואלן צו די טערקישע מוניציפּאליטעטן, — ווייל דער פירער פון דער נייער פארטיי, פעטי בעי, איז אנטשלאסן דורכצופירן אין לענד די אפיציעל עקזיסטירנדיקע אבער קיינמאָל ניט פארווירקלאכטע גלייכהייט פון די מינדערהייטן.

אין סמירנע זיינען צווישן די אפּאזיציי־אנעלע אנקנדידאטן דא פיר אידישע נעמען, — יצחק מאיס, מנחם אדאטא, יצחק נבאי און יוסף עסטרונא. אין אדריאנא־פאל זיינען דא פינף אידישע קאנדידאטן. אין קאנסטאנטינאָפּאל איז נאָך דער ליסט פון די קאנדידאטן ניט פארעפנטלאכט געווארן, אבער עס ווערט פארשטאנען, אז ער וועט איינשליסן דריי אידן, איינע פון וועלכע איז א פרוי.

——(::)——

פרוי פארברענט איינ־הייצנדיק אויוון מיט גאזאָלין

ווינקלער, מאנ. — מרס. קארניליאום דיק, אן אלמנה, האט באצאלט מיט איר לעבן פאר א געוואנטער דערפארונג. אין א פארזוך צו צעברענען שנעלער איר אויוון, האט זי זיך באגאסן מיט גאזאָלין וואס זי האט א גאס געטאן אויפ׳ן פיי־ער. דער רעזולטאט איז געווען, אז דער שטארקער פלאַם האט זי באלד ארומגע־כאפּט, און זי איז שפּעטער מיט צוויי שטונדן געשטארבן פון די בראנד־וואונ־דען.

רעגירונג בארעט זיך מיט אידי־שער אגענטור וועגן קאָנסטי־טוציאָנעלע ענדערונגען זאגט קאָלאָניאלער אונטער סעק־רעטאר

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך „איטא״)

ירושלים, אקט. 9 (איטא). — לארד סימפסאנס באריכט וועט פארעפנטלאכט ווערן ביים סוף פון דעם חודש, — האט דער קאלאניאלער אונטער סעקרעטאר, דראמאנד שילס, דא דערקלערט פאר א אראביישער דעלעגאציע. צוזאמען מיט דעם באריכט וועט אויך אַרויסגעגעבן ווערן א דערקלערונג וועגן דער רעגירונגס וויי־טער־ציקער פאליטיק, האט מר. שילס געזאגט.

אז די רעגירונג אין לאנדאן בארעט זיך מיט דער אידישער אגענטור וועגן די פּראָיעקטירטע קאנסטיטוציאָנעלע ענדע־רונגען אין ארץ־ישראל, איז געווען די פאָרזיכערונג געגעבן פון מר. שילס צו א אידישער דעפּוטאציע וואס האט אים באַ־זוכט. מר. שילס האט דערביי באדויערט די אידישע קריטיק פון דער רעגירונגס פאליטיק און ער האט געמאכט דעם איינ־דרוק, אז די רעגירונג האט שוין אנגענע־מען אירע באשלוסן וועגן די וויכטיגערע פראגעס.

——(::)——

עסטרייך געפינט זיך ערב אן אויפשטאנד זאגט לאָנדאָן

לאנדאן, אקט. 9 (איטא). — עסטרייך געפינט זיך איצט ערב אן אויפשטאנד, לויט ווי עס שרייבט די היגע צייטונג „אבנדעי רעפּערי״. די צייטונג זאגט, אז אויב די סאָציאליסטן וועלן בעת די קר־מענדע וואלן קריגן א מאיאריטעט „אזוי ווי דאס איז וואַרשיינלאך, דאן וועט די ׳היימווער׳ אראנזשירן אן אויפשטאנד, וועלכן זיי גרייטן שוין איצט צו, און אויך די דייטשע היטלעריסטן וועלן אריבער די גרעניץ פון דייטשלאנד, כדי צו העלפן דעם אויפשטאנד פון דער היימווער״.

——(::)——

א בריוו פאר איך

זיך ווענדן אין רעדאקציע פון ד. א. וו., אנגעבנדיק נומער.

דוש, בערמאק, 292 סטעלא עוועניו, נומ. 329.

אמעריקע שניידט באדייטענד די צאָל פון אירע קרינגס שיפן

וואשינגטאן, ד. ק., אקט. 9. — לויט דעם רעגירונגס פּלאן, אנאנסירט פון אר־מיראל פּרעט, וועלן פונ׳ם אמעריקאנער קרינגס פּלאַט צוריקגעצויגן ווערן 49 שיפן און דער פּערסאנאל וועט פארקלענערט ווערן אויף 4,800 מענשן.

די הויפּט פארקלענערונג וועט געמאכט ווערן אויפ׳ן חשבון פון די צעשטערער, — יעדע איינהייט וועט פארקלענערט ווערן פון 6 אויף 4 שיפן. דער סובמאַרין טאנאזש וועט געשניטן ווערן צו 52,700 טאָן, אין אנקלאנג מיט דעם לאנדאנער אפּמאך. דאס וועט מיינען, אז 25 סוב־מאַרינען וועלן באַזייטיקט ווערן פון דינסט און וועלן צעגומען ווערן.

דער פּלאַט וועט, א ראנק די דאזיקע רעדוקציעס איינשפּאר ארום 11 מיליאָן דאָלאר ביז צום סוף פונ׳ם יאר 1932, לויט אדמיראל פּרעסט אפּשאצונג. די רעק־רוטירונג פון מאטראסן ווערט געשניטן ווערן פון 400 צו 200 א חודש.

די אלע שיפן וואס ווערן צעגומען, זיי־נען, נאטירלאך, פונ׳ם עלטערן קלאס. צוויי־שען די צעגומענע שיפן וועט זיין איין קרינגס שיף און צוויי עלטערע קרייצערן.

——(::)——

נייע געביידע פאר סטאַק עקסטשענדזש וועט דאָ געבויט ווערן

לויט א דערקלערונג פון דזשאן מאקדא־נאלד, פּרעזידענט פון ווייניפּעג סטאַק עקסטענדזש, וועט אין דער נאענטער צו־קונפט אויפגעבויט ווערן א נייע געביי־דע ארום דעם „ווייץ פּול בילדינג״, פאר דעם ווייניפּעגער סטאַק עקסטשענדזש.

די נעביידע וועט געבויט ווערן פון דער ראיאל עקסטענדזש קאָרפּאָריישאן און וועט ווערן „נעליסט״ פונ׳ם ווייניפּעגער עקסטענדזש. דאס וועט זיין אן איינ־שטאקיגע געביידע וואס וועט קאָסטן ארום דרייסיק טויזנט דאָלאר.

אין קווינס טעאטער

מארגן (פרייטאג), און שבת אוונט, פירט אויף די קווינס טעאטער טרופּע, צום ערשטן מאָל אין ווייניפּעג, „אלעמענס געליבטע״, א סענסאציאָנעלע צייט־בילד אין פיר אקטן פון דזשוליאוס מייקלסאן. מארים קראנער און זשאנעט פּאסקע־וויטש צוזאמען מיט דעם נאנצן אנסאמבל טרעטן אויף אין אינטערעסאנטע ראָלן.

זונטאג אוונט וועט דער נאנצער אנ־סאמבל אויפטרעטן אין א שיינעם קאנ־צערט פון אינאקטערס, נעזאנג, טענץ און א. וו.

דאָנאָלד אָנאָלד אין אַרעסט

דאָנאָלד אָנאָלד, אַן אידישער יונגערמאַן פון ווינניפּעג, איז אַרעסטירט געווארן אין אַ שטאָט אין מאנטאנע, אויפן אנקלאג פון אַ גזלה אין אַ גאס־לאָמפּע אין ווינניפּעג. אין דער שטאָט ווערט אויפגעפירט אַ אונטערזוכונג אויפן אנקלאג פון אַ גזלה אין אַ גאס־לאָמפּע אין ווינניפּעג.

ווייטערע נייעס פון דער וועלט

אנגלאנד

לאנדאן, אקט. 9. — אין אנגלאנד ווערט אויפגעפירט אַ אונטערזוכונג אויפן אנקלאג פון אַ גזלה אין אַ גאס־לאָמפּע אין ווינניפּעג.

אמעריקע

ניו יאָרק, אקט. 9. — אין אמעריקע ווערט אויפגעפירט אַ אונטערזוכונג אויפן אנקלאג פון אַ גזלה אין אַ גאס־לאָמפּע אין ווינניפּעג.

פראנקרייך

פּאריז, אקט. 9. — אין פראנקרייך ווערט אויפגעפירט אַ אונטערזוכונג אויפן אנקלאג פון אַ גזלה אין אַ גאס־לאָמפּע אין ווינניפּעג.

אלגיר

אלגיר, אקט. 9. — אין אלגיר ווערט אויפגעפירט אַ אונטערזוכונג אויפן אנקלאג פון אַ גזלה אין אַ גאס־לאָמפּע אין ווינניפּעג.

רעגירונג פון בראזיליע מאָביליזירט ארמייען אונטערצודריקן אויפשטאנד

ריא דע זשאנעירא, בראזיליע, אקט. 9. — די פעדעראלע רעגירונג, אין פּנים פון א רעוואָלוציאָנערן אויפשטאנד וואס האט ארומגעגעבן דעם צפון און דעם דרום פונ׳ם לאנד, האט ארויסגעשיקט אין פעלד אירע גאנצע ארמיי און פלאָט קרעפּטן אונטערצודריקן דעם אויפשטאנד. זי האט ארויסגערופן די רעזערוון, און באהויפ־טעט, אז זי האט אונטער איר קאמאנדע 450 טויזנט מענשן.

קרינס־שיפן, מיליטערישע עראָפּלאנען און ארטילעריע און אינפאנטעריע זיינען אקטיוו אין פארשיידענע טיילן פון לאנד, אטאקירנדיק די רעבעל ארמייען.

פּאָרטאָ אלעגרא, בראזיליע, אקט. 9. — די רעוואָלוציאָנערע הויפּט קוואַרטיר וואס געפינט זיך דא אנאנסירט וועגן גרויסע זיגן אָפּגעהאלטן אין צפון און אין דרום פונ׳ם לאנד. די באריכטן דערציילן וועגן דער פאָרכאפּונג פון מאטראסן און וועגן אייניקע סטראטעגישע פונקטן, און וועגן א מארש פון די רעוואָלוציאָנערע טרופּן אויף דער וויכטיקער שטאט באהיא.

די רעוואָלוציאָנערע טרופּן, ווערט אויך באריכטעט, האבן פארכאפּט פון דער רע־גירונג זעקס מיליטערישע עראָפּלאנען אין נאטאל, אין צפון־מזרח פון בראזיליע.

דער קאמוניקאט מעלדעט וועגן א צאָל שטאטן וואס געפינען זיך שוין אין די הענט פון די רעוואָלוציאָנערן.

——(::)——

אין קווינס טעאטער

מארגן (פרייטאג), און שבת אוונט, פירט אויף די קווינס טעאטער טרופּע, צום ערשטן מאָל אין ווייניפּעג, „אלעמענס געליבטע״, א סענסאציאָנעלע צייט־בילד אין פיר אקטן פון דזשוליאוס מייקלסאן. מארים קראנער און זשאנעט פּאסקע־וויטש צוזאמען מיט דעם נאנצן אנסאמבל טרעטן אויף אין אינטערעסאנטע ראָלן.

זונטאג אוונט וועט דער נאנצער אנ־סאמבל אויפטרעטן אין א שיינעם קאנ־צערט פון אינאקטערס, נעזאנג, טענץ און א. וו.

ר. ב. בענעט פאדערט אימפּעריאלן קעגנזייטיקן האנדל פארצוג

לאנדאן, אקט. 8. — פרעמיער בענעט פון קאנאדע האט הייגט געמאכט א שמארקן איינדרוק אויף דער אימפּעריא־לער קאנפערענץ מיט זיין רעדע, אין וועלכער ער האט פארגעשלאגן צו פאר־גרעסערן דעם איינטער־אימפּעריאלן האנ־דעל דורך א סיסטעם פון קעגנזייטיקע פארצוג טאריפן.

„קאנאדע קומט ביי מיר צוערשט״, — האט מר. בענעט צווישן אנדערש גע־זאגט, — „אבער מיר ווילן האבן א בע־סערן מארק פאר אונזערע פּראָדוקטן אין גרויס בריטאניע, און מיר זיינען גרייט צו באצאלן פאר דעם מיט פארצוגן פאר ברי־טישע סחורות אין קאנאדע״.

מר. בענעט האט דערביי באמערקט, אז מיט זיין פּלאן מיינט ער ניט אויסצו־שליסן פון דר בריטישע מערק סחורות פון אנדערע לענדער, „מיר אלע מוזן האבן מערק אויסער דער אימפּעריע, און צו מאכן די דאזיקע מערק זיכער, טאָרן מיר ניט טעאטראלישע זיך מיט אייזערנע ווענט קעגן דעם קעגנזייטיקן וועלט האנדל״, — האט ער געזאגט. — „דאס מיינט בלויז, אז פריער אז אלץ זאָל געקויפט ווערן אימפּעריאלע סחורות, און דאס קאָן גע־טאָן ווערן בלויז דורך שאפן א פארצוג צו גונסטן פון אימפּעריאלע סחורות״.

מר. בענעט האט געזאגט, אז ער וויל זיין אפּנהארציק, ווייל אפּנהארציקייט איז אומבאדינקט נויטיק פאר׳ן דערפאָלג פון זיין פּלאן. קאנאדע, האט ער געזאגט, איז ביי איצטיקן מאָמענט באזונדערס באַ־זארגט וועגן פארקויפן אירע וויין. זי וואָלט זייער געוואָלט זיין זיכער מיט דעם בריטישן מארק, און אין פאר דעם איז א פארצוג פאר בריטישע סחורות. עגלאכע נויטן זיי־נען דא ביי אנדערע מיטגלידער פון דער אימפּעריע.

מר. בענעט האט באטאנט, אז ער מיינט ניט מיט זיין פּלאן קיין אימפּעריאלן פריינען האנדל, ווייל אזא מין פּלאן, אין זיין מיינונג, איז ניט ווינשנווערט און קאן אדרבא זיין שעדלאך פאר׳ן צוועק וואס דארף דערגרייכט ווערן. מאריפן, הייסט עס, דארפן פארבליבן, אבער זיי דארפן אראנזשירט ווערן מיט קעגנזייט־טיקע פארצוגן פאר די מיטגלידער פון דער אימפּעריע.

די ערשטע זאך, האט מר. בענעט גע־בעטן, זאָל די קאנפערענץ באטראכטן די פראגע אין פּרינציפּ, און אנגענומען אדער דורכזוואַרפן דעם פּרינציפּ פון אינטער־אימפּעריאלע פארצוגן. ווען דער פּרינציפּ וועט אנגענומען ווערן, דאן וועט מען קאנען באטראכטן די איינצלהייטן, וועל־כע וואָלטן, אין זיין מיינונג, נלייך גע־דארפט באשטימט ווערן און דורכגעפירט ווערן אין לעבן.

——(::)——

ארבעטער אויף קלאגע פון דערמאָרדן מיידעלע

מאנטרעאל, קוועבעק, אקט. 9. — דינ־סטאג, דעם 14טן אקטאבער, און באַ־שטימט געווארן דער טאג פון דעם פּרע־לימינארן פארהער אויף דער קלאגע פון מארד קעגן אלבערט נאגאריעס באוואוסט אלס ברודער דאזיגן, פון דעם „סאקרעט הארט ארדער״, און א געוועזענער לערער פון ראוסין אקאדעמיע.

נאגאריעס, וועלכער איז 48 יאר אלט, איז נעכטן פארהאלטן געווארן קרימינאל פארהאנטווארטלאך, פון א קאנאנערס דזשורי׳, פאר דעם טויט פון סימאן קאַ־ראָ, א זיבן יאריקע סקול מיידל.

דאס מיידל איז פארשוואונדן געווארן פון איר היים אין לאנג פּאינטס לעצטן יולי דעם 10טן און נאך א ליינגערער צייט פון ארומזוכן זי איז איר קערפּער געפונען געווארן א צשעניטענער אין־א קארטאפל זאק אין דעם קעלער פון דער ראוסין אקאדעמיע וואס איז ניט ווייט פון איר היים. איר קערפּער איז געפונען געווארן דעם 18טן סעפּטעמבער.

——(::)——

זאָגט אז טאריפן מלחמה קאָן פירן צו אמת׳ער מלחמה

מאנטרעאל, קווע., אקט. 9. — די מורא, אז די טאריפן מלחמות וואָס גייען איצט אז אין דער וועלט קאנען פירן צו אמת׳ע מלחמות, איז דא אויסגעדריקט געווארן אין א רעדע פון מיס עגנעס מעקפעיל, די איינציקע פרוי אין קאנאדער פארלאמענט, פאר דעם פרויען קענעדיען קלוב.

צופיל מענשן, האט מיס מעקפעיל גע־זאגט, טראכטן היינט מיט „נאציאָנאלים־טישע נעראנקען״, פארגעסנדיק, אז וואס איין לאנד טוט מוז געפינען אן אפּקלאנג אינ׳ם צווייטן. די קאנאדער, האט זי גע־זאגט, זיינען אין דער הינזיכט ניט בעסער ווי אנדערע.

״די לעצטע וואָלן זיינען פאר מיר גע־ווען א פיינלאכע דערפארונג״, — האט זי געזאגט. — „מענשן האבן פשוט ניט גע־וואָלט אריינטראכטן זיך. זיי האבן ניט געוואָלט וויסן פון קיין פאקטן און האבן ניט געוואָלט א קוק טאָן אויף דער וועלט און זעען, וואס פאר א ווירקונג אויף איר וועלן האבן אונזערע האנדלונגען.

״א בונד צווישן די ענגליש־ריידנדיקע פעלקער וואָלט געווען א גרויסע געפאר. יעדער בונד וואס נעמט ניט אריין אלע־מען אין האפענונגסלאָז״.

ר. ב. בענעט אין מאָנטרעאל

מאָנטרעאל, קוועבעק, אקט. 9. — ר. ב. בענעט, דער הויפּט־רעדנער פון דער קאנזערוואטיוו פּארטיי, האט אויפגעפירט אַ גרויסע מאַסן־פאַרזאַמלונג אין דער סיטי האַל אין מאָנטרעאל, אין וועלכע ער האט אויפגעגעבן אַ ווייטערדיקן אינהאלט פון זיין רעדע, ווי עס איז פאר־עפנטלאכט געווארן אין דער פרעסע.

אנגלאנד

לאנדאן, אקט. 9. — אין אנגלאנד ווערט אויפגעפירט אַ אונטערזוכונג אויפן אנקלאג פון אַ גזלה אין אַ גאס־לאָמפּע אין ווינניפּעג

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper of Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

צו דער געשיכטע פון דער אידישער דערציאונג

פון י. קאבאקער

(געווידמעט דעם איניציאטאר א. איזגור)

(א)

מיר מענשן פון דער נייער קולטור זייענען שווער משיג די פארגאנגענהייט, מיר זיינען געגוינט זיך צו באציען מיט פארגאנגענהייט אין אן אנדערע צייט, אז אידישע פאמיליען־נעסטן וועלן אויסגעראטן ווערן. ער עבערעכט פאר אלעמען אין די אינגא ליימענעם טאָפּ, זאגנדיק: "אזוי וועט גאט צעברעכן דאס פאלק ישראל און די שטאט ירושלים".

אין זייערע רעדעס האבן די נביאים־לערערס זייער אפט זיך באנוצט מיט מעשיות, משלים און רעטעניש, דורך וועלכע זיי האבן געפרואווט ארויסרופן ביי זיי ערע צוהערער אינטערעס און אנטוויקלען זייער נייסטלאכן שכל און זעלבסט־טעטיקייט. די דאזיקע מעטאדע האט זיך באזונדערס ברייט פראקטיצירט דורך די תלמידים־שיעא פריידיקער און קאמענטאריס. זיי האבן זיך אויך אפט באנוצט מיט פאנטאסטישע מעשעס, וואס האבן שטארק געווירקט אויף דער פארשטעלונג, ווי צ. ב. ישעיהו שטעלט פאר נאט'ס דערשיינונג, יחזקאל שילדערט די מרכבה א. אז. וו. ווי אויך מיט אפאריזמען און ווערטלאך, וואס אנטהאלטן הויכע פילאָסאפישע אידייען. אזעלכע אויסדרוקן שפריכן שטעלן צוזאמען די ספרים משלי און קהלת.

(ב)

די גלות־עפאָכע, שוין לויט אירע פסי־כאלאגישע פאלגן אליין, האט געטריבן דאס אידישע פאלק צו א באזונדערער שטרעבונג צו בילדונג. אין בכל בילדן זיך דאן די ערשטע שולן, וועלכע דיענען ניט בלויז אלס אָרט, וואו אידן זאלן קאנען אויסניסן זייער הארץ אויף'ן חורבן פון זייער הייליקטום, נאר אויך אלס בילדונגס־הויז, וואו מ'האט געלייענט אדער דערמאנט די ווערטער פון די אלטע לערער, — ווערטער, וואס האבן אויפגעהאלטן דעם בונד מיט ארץ־ישראל אין פארשטארקט די נאציאנאלע געפילן אין פאלק. אזעלכע נאציאנאלע פאלקס־שולן, וואו די אטמאספערע פון ארץ־ישראל אין העברייאיש איז ניט געווען א פראבלעם וואס זוכט א הכשר. האבן געהאלפן שפעטער אויך עזרא'ן און נחמיה'ן עזקן צו זיין אין ארץ־ישראל גופא דעם שטארק פון אסימיר לאציע, וואס האט געוואלט פארפלייצן דאס פאלעסטינער אידנטום. דער שרש פון אט דער פארפוילטער אסימילאציע האט זיך ארויסגעוויזן צו זיין דער פאקט, וואס ס'האבן געפעלט נאציאנאלע שולן אין במילא און עלעמענטארע ידיעות פון אידישקייט, און די סופרים האבן אנגעהויבן צו פארשפרייטן אזוינע ידיעות צווישן פאלק. זיי האבן עס מתקן געווען אז מ'זאָל לעזן, און שפעטער און לערנען תורה אין די שולן, וועלכע האבן זיך אין דער סופ־רים עפאָכע פארשפרייט אין ארץ־ישראל און דערגרייכט ביז 480. אין די דאזיקע שולן האבן געלערנט אויך קליינע קינדער אלס לערער האבן געדינט טאקע די סופ־רים אליין. אז אט די שולן האבן געגעבן גלענצענדע רעזולטאטן אויף דעם נאציאָ־נאל־דערציערישן געביט, איז צו זעען דער־פון וואס דאס אידנטום איז אין אן ערך פון 200 יאר געווארן נענוג שטארק שפע־נארטל וועט זיין דאס פאלק וואס טויג צו גארנישן ניט". ער האט ניט קיין פרוי און קינדער ציינגדיק דערמיט, אז אידישע פאמיליען־נעסטן וועלן אויסגעראטן ווערן. ער עבערעכט פאר אלעמען אין די אינגא ליימענעם טאָפּ, זאגנדיק: "אזוי וועט גאט צעברעכן דאס פאלק ישראל און די שטאט ירושלים".

אין זייערע רעדעס האבן די נביאים־לערערס זייער אפט זיך באנוצט מיט מע־שיות, משלים און רעטעניש, דורך וועלכע זיי האבן געפרואווט ארויסרופן ביי זיי ערע צוהערער אינטערעס און אנטוויקלען זייער נייסטלאכן שכל און זעלבסט־טעטי־קייט. די דאזיקע מעטאדע האט זיך באזונדערס ברייט פראקטיצירט דורך די תל־מודים־שיעא פריידיקער און קאמענטא־ריס. זיי האבן זיך אויך אפט באנוצט מיט פאנטאסטישע מעשעס, וואס האבן שטארק געווירקט אויף דער פארשטעלונג, ווי צ. ב. ישעיהו שטעלט פאר גאט'ס דערשיינונג, יחזקאל שילדערט די מרכבה א. אז. וו. ווי אויך מיט אפאריזמען און ווערטלאך, וואס אנטהאלטן הויכע פילאָ־סאפישע אידייען. אזעלכע אויסדרוקן שפריכן שטעלן צוזאמען די ספרים משלי און קהלת.

(ג)

די שול נעץ ביי אידן האט עקזיסטירט נאך גאר אין די אלטע צייטן. דער "ולמ־דתם אותם את בניכם" וואס האט געזאלט באדייטן אז דער פאטער אליין איז מחויב צו אונטערריכטן זיין קינד האט גיך גע־מוזט מאכן א וועג פאר א קאנקרעטער פארם פון אונטערריכטן דורך לערער־ספע־ציאליסטן.

אין באלד נאכ'ן חורבן בית שני האבן זיך די שולן, אנהייבנדיק מיט דער ערשטער שטופע פאלקס שולן און עגדיקנ־דיק מיט דער העכסטער מדרגה פון אקא־דעמישע אנשטאלטן, אזוי פארשפרייט און פארצווייגט אז אן וועלכע ס'איז צוואנגס מיטלען האט זיך ביי אידן אנט־וויקלט כמעט אלגעמיינע בילדונג.

נאר אויך מיט דער עפענונג פון שולן זיינען די התחיות'ן פון די עלטערן כלפי זייערע קינדערס דערציאונג געווען גרויס. זיי האבן זיי געמוזט מחנך זיין ביז'ן שול־עלטער, אכטונג געבן אויף זייער פינקט־לאכן באזוך און זייער באציאונג צום לער־נען אין לערער, לערנען דאס קינד א מלאכה אכטונג צו געבן אויף זיין פי־זישער אנטוויקלונג אן א. וו. דער פאטער איז אויך מחויב געווען מוסר זאגן זיין קינד, אפטמאל אים אויך לייכט באשטרא־פען (שטרייגנערע שטראפן האבן געהערט צום העכסטן בעריכט־סנהדרין).

ס'איז כדי אנצומערקן אייניקע תלמ־דישע עצות פאר עלטערן:

די מוטער זאל אליין געבן עסן איר קינד.

דעם נאמען "פאטער" איז ווערט נאר דער וואס דערציט זיין קינד.

דער פאטער דארף לערנען זיין קינד שפראך (העברייאיש), מצוות און מדות ווי נאר דאס קינד פאנגט אן צו ריידן.

דער פאטער זאל ניט ווארפן אז אימה אויף זיין קינד, ער זאל עס בעסער באלד באשטראפן, אדער נאר ניט ריידן ווענן שטראפן.

ביז'ן עלטער פון 12 יאר זאל מען ווי־קען אויף א זון מיט גוטן.

א דערוואקסענעם זון זאל מען ניט שטראפן קערפערלאך.

(פארטזעצונג קומט)

אין אידישן וועלטל

פון מ. קארפ

טשעכישע פאשיסטן קעגן אידן. — היטלעריסטן קעגן אידן. — מינאריטעטן רעכט. — אידישע קאמוניסטן דערמאנען זיך אליין

הייסט עס, אז אידן זיינען דער צענ־טער פון דער וועלט, ארום וועלכע דער פאליטישער ראד פון דער וועלט געשיכטע האלט זיך אין איין באוועגונג. וואכן לאנג אז די ענגלישע אימפעריע געווען באַ־שעפטיקט מיט אידן. זיי האבן געוואלט באוואהרענען די ארימע אראבער קעגן דעם אידישן אימפעריאליזם, ביז דער פעל־קער בונד האט איר געגעבן אנצוהערן, אז פארלויפיק האט גאָר אימיצער אנדערש א דעה איבער דער מאנדאטן לאנד.

אויבען־אז, אין סאמע אנהויב פון דער עפנטלאכער ציצונג ביי דער פעלקערלי־גע, האט פארנומען דעם פלאץ, דוקא דאס אידישע פאלק, וועלכעס האט אפי־לו ניט קיין פארטרעטער דארט. אלע פעלקער פון די פינף קאנטינענטן זיי־נען געווען אינטערעסירט אין דער אידן־פראגע.

וואלט דאָך, דאכט זיך, געווען גענוג מיט אידן. איז אבער באשערט דעם קלוג־ניטשקן פעלקערלע, אז די אידן פראגע זאל ווידער ארויף אויף דער טאגעס־אר־דענונג פון דער וועלט פאליטיק. דאס מאל אין דייטשלאנד.

אין דייטשלאנד הערשט אן ארבעטס־לאזיקייט. מענשן הונגערן, דאס לאנד שטייט פאר א רעוואלוציע. קומט צוגיין א נאנץ קליין מענגעל, אבער מיט א גע־שליפן צינגל, א פרעמדער, נאר א טשעד־אן וויל נאר מאכן א רעוואלוציע צו גרינדן א "דריטע דייטשע אימפעריע". דאס הייסט, דער ערשטער בית־המקדש, דאס ערשטע קייזערטום פון קאטוילישע קייסארים איז חרוב געווארן, דער צווייטער בית־המקדש, דאס קייזערטום אונ־טער די האהענצאלערן איז אויך חרוב געווארן, און איצט וויל ער גרינדן די דריטע אימפעריע. און די פארטיי אונטער היטלער'ס פירערשאפט רופט זיך נאציאָ־נאל־סאציאליסטן; און די אימפעריע וועט זיין נאציאנאליסטיש, עכט גערמאניש, און סאציאליסטיש. אבער וואס האט דא עפעס א שייכות צו אידן? דא הויבט זיך אן די עיקר המעשה. אזוי ווי מען דארף אין די היינטיקע צייטן מ'כלומרשט אנקומען צום פאלק, איידער מען מאכט א דיקטא־טור, און אזוי ווי צו באקומען חן און די אויגן פון דער מאסע מוז מען מאכן חנ'דלאך אי צום סאציאליזם אי צו דעם ניד'עריקן אינסטינקט פון די מענשן, צו דעם אידנהאס, אזוי האבן אידן אויף א שייכות אין דייטשע וואלן . . . אנטיסע־מיטיזם פאליירט מיט שיינע סאציאליס־טישע פראזן. דער סאציאליזם פון די נא־ציאנס, — ווי דער פארשטארבענער וויק־טאר אדלער האט געזאגט, — האט גע־האלפן אין דעם זיג פון די פארביסמסטע רעאקציאנערן. די רעאקציאנערן וועלן אום אנדערשן די גאנצע לאנדקארט פון איי־טער אויסצוהאלטן די אטאקעס פון דער גריכישער קולטור און ארויסקומען זיגרייך אין קאמף מיט יוניש דעספאט אנ־טיזכ אפיפנס. די העלעניזירונג פון דע פאלקס־מאסן האבן ניט געקאנט צעטריי־לען די פעסטונג פונ'ם אידישן גייסט. עס איז דאן קלאר געווען, אז מ'דארף אפטיי־לען דעם באגריף "פאלק" פון "מלוכה", ווי אחד־העם דריקט זיך אויס: "א לאנד אז ס'ווערט חרוב וועלן קומען זיינע זיך בילדער און איר אויספסיי אויסביוען, א פאלק אבער אז ס'ווערט חרב — ווער וועט עס אויפלעבן?" און אזוי איז די שול געווארן וויכטיקער ווי דער בית המק־דש; דאס בוך נויטיקער ווי דער שווערד. און דאריבער איז שוין אין דער חורבן תקופה אזוי פארשפרייט געווארן בילדונג ביי אידן, תלמידי־חכמים האבן געשאפן א באזונדערן און זייער וויכטיקן קלאס, דאס פאלק איז געווארן אן עם־הספר.

ס'איז כדאי צו וויסן די מיינונג פון די דאזיקע תלמידי־חכמים און די דאמאלסט־דיקע פאלקס־לערער מכח דער וויכטיקייט און נויטיקייט פון בילדונג.

שמעון הצדיק האלט תורה פאר איינע פון די דריי יסודות אויף וועלכע די וועלט שטייט;

הלל עפענט, אז א מענש וואס קאן נאר וויל ניט לערנען איז חייב מיתה. לערנען איז דאס וואס פארזיכערט אויך עולם הבא.

רבי יעקב מיינט, אז אפילו די שיינקייט פון דער נאטור דארף ניט שטערן אידישע קינדער צו לערנען.

רבי יוסי בן קסמא מעלדעט, אז ער וואלט ניט פארלאזן א מקום־תורה און גיין אין א דארף וואו ס'זיינען ניטא קיין תל־מידי־חכמים, פאר א הויז פול מיט גאלד און זילבער, וויל וועז א מענש שטארבט — אנגליים אים ניט זיין רייכקייט, נאר תורה און מעשים טובים.

רבי עקיבא, איינער פון די וואס האבן זיך מוסר נפש געווען פאר דער תורה, זאגט, אז לערנען פאר א אידן איז ווי וואַ־סער פאר פיש, און ווען מען האט אים גע־זאגט, אז זיין זון נוסס'ט האט ער ניט מפסיק געווען פון די אינטערעסירט מיט די פיל־צאליקע תלמידים.

רבן שמעון בן יוחאי האט געזאגט, אז ווען ער וואלט געווען אויף משה'ס ארט אויפ'ן בארג סיני, וואלט ער געבעטן ביים רבונו של עולם, אז א איד זאל האבן צוויי מיילער, איינעם צו לערנען תורה אז א סוף אז דאס צווייטע פאר אנדערע מענשלאכע הצטרכות'ן.

רבן יוחנן בן נפחא האט פארקויפט זיין האב־און־גוטס פאר א מעגלאכקייט צו לערנען תורה, וויל "אלעס איז באשאפן געווארן אין 6 טעג, די תורה אבער איז געגעבן געווארן אין 40 טעג."

רב אמי און רב אסי האבן געשטעלט תורה לערנען העכער ווי דאונען, ווייל "תורה ניט אונז א אייביקעס לעבן ווערנד תפלה זארנט פאר אונזער צייטווייליק לעבן." "ווי נאר אידן וועלן חלילה פארלאָ־זען די תורה ווערן זיי פארפאלן."

"יעדער נוף אין בלוין א כלי, גליקלאך איז דער וועמענס נוף איז א כלי פאר תו־רה". "די תורה צייכנט זיך אויס דערמיט וואס מ'קאן ניט באר־ויבט ווערן פון איר, מ'קאן איר ניט פארבייטן אדער פאר־מסחר'ן."

"פריי פילט זיך בלויז דער וואס באַ־שעפטיקט זיך מיט לערנען."

"בילדונג שטייט העכער פאר'ן בויען דעם בית־המקדש, פאר כבוד אב, קרבנות, כהונה און מלוכה".

"דער וואס לערנט תורה שטייט אויף איין מדרגה מיט'ן כהן גדול".

"ניט רייכקייט, ניט ארימקייט, ניט פרוען שיינקייט דארפן, אפרייסן דעם מענשן פון לערנען".

דער ארימער חלל, דער רייכער אלעזר בן חרס'ם, דער זוגער פון פרוען־צויבער, יוסף הצדיק, — האבן די תורה ניט פאר־לאזן.

ריש לקיש זאגט, אז די וועלט האט א קיום בלויז צוליב דעם חויך פון תורה וואס אידישע קינדער אטעמען אריין. א שטאט באדייטן אז דער פאטער אליין איז מחויב צו אונטערריכטן זיין קינד האט גיך גע־מוזט מאכן א וועג פאר א קאנקרעטער פארם פון אונטערריכטן דורך לערער־ספע־ציאליסטן.

אן באלד נאכ'ן חורבן בית שני האבן זיך די שולן, אנהייבנדיק מיט דער ער־שטער שטופע פאלקס שולן און עגדיקנ־דיק מיט דער העכסטער מדרגה פון אקא־דעמישע אנשטאלטן, אזוי פארשפרייט און פארצווייגט אז אן וועלכע ס'איז צוואנגס מיטלען האט זיך ביי אידן אנט־וויקלט כמעט אלגעמיינע בילדונג.

נאר אויך מיט דער עפענונג פון שולן זיינען די התחיות'ן פון די עלטערן כלפי זייערע קינדערס דערציאונג געווען גרויס. זיי האבן זיי געמוזט מחנך זיין ביז'ן שול־עלטער, אכטונג געבן אויף זייער פינקט־לאכן באזוך און זייער באציאונג צום לער־נען אין לערער, לערנען דאס קינד א מלאכה אכטונג צו געבן אויף זיין פי־זישער אנטוויקלונג אן א. וו. דער פאטער איז אויך מחויב געווען מוסר זאגן זיין קינד, אפטמאל אים אויך לייכט באשטרא־פען (שטרייגנערע שטראפן האבן געהערט צום העכסטן בעריכט־סנהדרין).

ס'איז כדי אנצומערקן אייניקע תלמ־דישע עצות פאר עלטערן:

די מוטער זאל אליין געבן עסן איר קינד.

דעם נאמען "פאטער" איז ווערט נאר דער וואס דערציט זיין קינד.

דער פאטער דארף לערנען זיין קינד שפראך (העברייאיש), מצוות און מדות ווי נאר דאס קינד פאנגט אן צו ריידן.

דער פאטער זאל ניט ווארפן אז אימה אויף זיין קינד, ער זאל עס בעסער באלד באשטראפן, אדער נאר ניט ריידן ווענן שטראפן.

ביז'ן עלטער פון 12 יאר זאל מען ווי־קען אויף א זון מיט גוטן.

א דערוואקסענעם זון זאל מען ניט שטראפן קערפערלאך.

(פארטזעצונג קומט)

ווען די בייבי איז אומרואיק

און איך קאנט ניט טאן אייער ארבעט — אייערע נערוון באַ־הערשן אייך — מאכט א גלאז טיי — עס העלפט זייער א סך ארויס.

זעצט זיך אוועק אויף עטלאכע מינוט — איר וועט פילן בעסער!

רעד ראָז טיי

איז "גוטער טיי"

צוויי קוואליטעטן — גרין לייבל און ארענדזש פיקאו

THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper of Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די ארבעט אויפ'ן האפן אין טשוירטשיל

די דערקלערונג געמאכט פון דר. מעניאן, אייזנבאן מיניסטער, אין א רעדע אין דהי פעס, אז די ארבעט אויפ'ן האפן אין טשוירטשיל גייט אָן אין וועט ווייטער אנגיין אין פולן שווונג, און אז דער האדסאָן ביי מארשריט וועט שוין אויסגעפרוביירט ווערן איבעראיאר סעפטעמבער אויב קיין אומ־פאראויסגעזעענע מניעות ווערן זיך ניט מאכן — די דאזיקע דערקלערונג וועט אויפגענומען ווערן מיט דער גרעסטער צופרידנהייט אין דער וועסט.

כאטש מר. בענעט האט אין משך פון דעם וואל־קאמפיין פארזיכערט, אז ווען ער ווערט אנפארטרויט מיט דער רעגירונג פון לאנד וועט ער פאר־ענדיקן די ארבעט פונ'ם האדסאן ביי וועג, האט אבער די וועסט באציינן זיך אביסל סקעפטיש צו דעם דאזיקן צוזאג. מען האט געוואוסט אז די מייסטע מיטגלידער פון דער קאנסערוואטיווער פארטיי, וואס שעפט איר הויפט שטארקייט פון דער אינסט, האט ביטער באקעמפט דעם דורכפיר פון דער האדסאן־ביי איינבאן. מען געדייענקט נאך אויך, אז מר. בענעט איז האט ביי גלעגענהייטן אויסגעדריקט צווייפל אין דער פראקטישקייט פון דער אנטערנעמונג, אין האט, אין בעסטן פאל, צוגעגעבן די באדייטונג פון דער ליניע פאר דער לאקאלער אנטוויקלונג פון די רייכטימער פון דער נארד, אבער ניט ווי א צוטרוים דורכן ים צום וועלט־מארק.

און נאכדעם ווי די קאנסערוואטיווע רעגירונג איז אריין אין מאכט, האט זיך אנגעהויבן פארשפרייטן קלאנגען איבער דער וועסט, אז דער ביי פונ'ם האפן אין טשוירטשיל ווערט פארנאכלעסיקט. עס האט געהייסן, אז די איינבאן, ווי א מיטל פון פארקאָן, איז שוין א פאקט, אבער אין דעם יום־מאשרוט גלויבט ניט די רעגירונג אין איז ניט פאראינטערעסירט צו מאכן אים פארטיק.

דר. מעניאָן אויצטיקע דערקלערונג איז דערפאר געקומען אין צייט, שוין דאס אליין וואס דער איזנבאן מיניסטער האט געפונען פאר נויטיק צו באזוכן טשוירטשיל און אינספעקטירן דעם אָנגאנג פון דער ארבעט, צייגט, אז די רעגירונג איז אנטשלאסן צו פארענדיקן די ארבעט אין אן אנטשלאסן אז גרינדלאכע פראָבע, צי זי גלויבט אליין אין זיין פראקטישקייט, צי ניט.

און אין דער וועסט איז מען איבערצייגט, אז אויב די רעגירונג זאָל נאָר ערלאך דורכפירן איר צוזאָג און געבן דעם מארשרוט די געהעריקע פראָבע, וועט זיך עס ארויסצייגן, אז די גרויסע האָפענונגען געלייגט דאָ אויף דעם מארשרוט זיינען געווען בארעכטיקט, און זיין פראקטישקייט און גרויסע נוצלאכקייט פאר דער וועסט וועט פעסטגעשטעלט ווערן.

א חיים פאר "בראָדיאגעס"

מיט'ן נאָמען "בראָדיאגעס" (וואגארנסס) ווערט ביי אונז באצייכנט יעדער איינער, וואָס דריים זיך ארום אָן ארבעט און האָט ניט קיין מיטלען צום לעבן. אונזער געזעץ באטראכט עס פאר א פארברעכן, און בראָדיאגעס ווערן אָדער ארויסגעשיקט פון שטאָט, אָדער פארזעצט אין געפענגניש.

דאָס איז א גרויזאמע באציאונג צו מענשן, וואָס זיינען אממייסטנס ניט שולדיק פאר דעם וואָס זיי האָבן ניט קיין ארבעט. באזונדערס גרויזאם איז דאָס אין א צייט ווי איצטיקע, ווען די ארבעטסלאָזיקייט איז א מכת־מדינה, און מויזנטער מענשן דרייען זיך ארום אָן ארבעט. כאָטש זיי וואָלטן גרייט געווען אָנצונעמען וועלכע ס'איז ארבעט, אבי צו פארדינען א שטיקל ברויט.

פון דער אנדער זייט אָבער נוצן זיך אויס א סך היימלאָזע מיט דער דאָזיקער הארבקייט פונ'ם געזעץ. אזוי ווי זיי האָבן ניט וואוהין אהינצוטאָן זיך איבער'ן ווינטער און וואָס צו עסן, גיבן זיי זיך אליין איבער אין די הענט פון דער פאָליציי ווי בראָדיאגעס, און בעטן מען זאָל זיי פאר'משפט'ן אויפ'ן ווינטער צו זיצן אין געפענגניש.

וואָלט דאָס פאר א סך פון די אזוי־גערופענע בראָדיאגעס ניט געווען אזוי שלעכט, — ס'איז פארט בעסער ווי וואָלגערן זיך אין די גאסן אין די שווערע ווינטער חדשים און הונגערן. דער חסרון אָבער איז, וואָס אָט די מענשן, אממייסטנס ערלאכע און אזעלכע וואָס וואָלטן גערן געטאָן וועלכע ס'איז ארבעט צו פארדינען זייער שטיקל ברויט, ווערן דערווייל געשטעמ־פעלט ווי פארברעכער, — וואָס קאָן פירן צו דעם, אז זיי זאָלן מיט דער צייט טאקע ווערן אזעלכע.

ווי אונזער פאָליציי־ריכטער גרעהעם באהויפטעט, זיינען צווישן די פארוצעטע אין געפענגניש אויף אזא אופן ארום 90 פראָצענט אזעלכע, וואָס דארפן דארט ניט זיין. אגב וועט דאָס דעם ווינטער ווארשיינלאך אזוי איבערפאקן די געפענגנישן, אז עס וועט אפשר ניט פארבלייבן געגוג פלאץ פאר אלע "בראָדיאגעס" וואָס ווערן זוכן אין זיי א דאך איבער'ן קאָפּ.

ריכטער גרעהעם אגיטירט דערפאר פאר דעם, אז עס זאָל אויסגעבויט ווערן א ספעציעלע היים פאר אט די היימלאָזע, וואָס זאָל ניט טראָגן דעם כאראקטער פון א געפענגניש.

דער פלאן פארדינט די ערנסטסטע באטראכטונג. דאָס דארף ניט זיין שווער דורכצופירן, ווייל אָט די "בראָדיאגעס" מוזן דאָך אלצאיינס אויס־געהאלטן ווערן, און פארוואָס זאָלן זיי ניט אויפגעהאלטן ווערן אויף אן אנ־שטענדיקן אויפן?

דער אמעריקאנער אידישער קאָנגרעס

דער אמעריקאנער אידישער קאָנגרעס האלט אָפּ א צוזאמענפאר אין וואשינגטאן דעם 19טן אָקטאָבער. דער קאָנגרעס וועט אויף דעם צוזאמענ־פאר פארהאנדלען זיינע אידישע פראָבלעמען און וועט ריידן אינ'ם נאָמען פונ'ם אידישן פאָלק. עס וועלן דאָ זיין פראָמינענטע אידישע פירער און פאר־טרעטער פון אידישע ארגאניזאציעס, — אָבער עס וועט פעלן דאָס פאָלק אליין . . .

דער קאָנגרעס איז שוין לאנג ניט מער די פאָלקס ארגאניזאציע, וואָס ער איז געווען אין דער קריטישער צייט פון 1918. ער איז היינט ניט פיל אנדערש ווי די "אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע", וואָס איז א קערפערשאפט פון גוטמיינענדיקע, אָבער זעלבסט־געקרוינטע פירער. ס'איז בלויז אן אנדער צוזאמענשטעל, אנדערע פירער, וואָס קאָנען צוליב איין סיבה אָדער א צווייטער ניט צוזאמענגלעכן זיך מיט יענע, — אָבער אויך זעלבסט־געקרוינטע.

מען קאָן ניט פיל אויסזעצן קעגן אָט די פירער און כלל־טוער, וואָס ווילן עפעס טאָן לטובת הכלל. ליידער זיינען נאָך די אידישע מאסן ניט דער־וואקסן צו דעם ווילן איבערצונעמען זייערע ענינים אין זייערע הענט. אויף איין מאָמענט, ווי דער רעזולטאט פון די גרויסע קאטאסטראָפעס אינ'ם אי־דישן לעבן, האָבן די אמעריקאנער אידישן מאסן אין 1918 ארויסגעוויזן דעם דאָזיקן ווילן. — אָבער דער דאָזיקער מאָמענטאלער אויפשוואונג איז נאָכ־געפאָלגט געווארן פון א פעריאָד פון גלייכגילטיקייט. וואָס ציט זיך ביז היינטיקן טאָג. ווען די פירער זאָלן ווארטן אויפ'ן חסכם פון די געפירטע, וואָלטן זיי געדארפט פארבלייבן אָן א קנעלונג . . .

די איינציקע טענה וואָס מיר קאָנען האָבן צום אידישן קאָנגרעס, איז דאָס וואָס ער באנוצט זיך מיט דעם דאָזיקן נאָמען. — א נאָמען, וואָס באדייט עטוואָס אנדערש, ווי דאָס וואָס ער איז אין דער אמת'ן . . .

דער אמעריקאנער אידישער קאָנגרעס

דער אמעריקאנער אידישער קאָנגרעס האלט אָפּ א צוזאמענפאר אין וואשינגטאן דעם 19טן אָקטאָבער. דער קאָנגרעס וועט אויף דעם צוזאמענ־פאר פארהאנדלען זיינע אידישע פראָבלעמען און וועט ריידן אינ'ם נאָמען פונ'ם אידישן פאָלק. עס וועלן דאָ זיין פראָמינענטע אידישע פירער און פאר־טרעטער פון אידישע ארגאניזאציעס, — אָבער עס וועט פעלן דאָס פאָלק אליין . . .

דער קאָנגרעס איז שוין לאנג ניט מער די פאָלקס ארגאניזאציע, וואָס ער איז געווען אין דער קריטישער צייט פון 1918. ער איז היינט ניט פיל אנדערש ווי די "אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע", וואָס איז א קערפערשאפט פון גוטמיינענדיקע, אָבער זעלבסט־געקרוינטע פירער. ס'איז בלויז אן אנדער צוזאמענשטעל, אנדערע פירער, וואָס קאָנען צוליב איין סיבה אָדער א צוויי־טער ניט צוזאמענגלעכן זיך מיט יענע, — אָבער אויך זעלבסט־געקרוינטע.

מען קאָן ניט פיל אויסזעצן קעגן אָט די פירער און כלל־טוער, וואָס ווילן עפעס טאָן לטובת הכלל. ליידער זיינען נאָך די אידישע מאסן ניט דער־וואקסן צו דעם ווילן איבערצונעמען זייערע ענינים אין זייערע הענט. אויף איין מאָמענט, ווי דער רעזולטאט פון די גרויסע קאטאסטראָפעס אינ'ם אי־דישן לעבן, האָבן די אמעריקאנער אידישן מאסן אין 1918 ארויסגעוויזן דעם דאָזיקן ווילן. — אָבער דער דאָזיקער מאָמענטאלער אויפשוואונג איז נאָכ־געפאָלגט געווארן פון א פעריאָד פון גלייכגילטיקייט. וואָס ציט זיך ביז היינטיקן טאָג. ווען די פירער זאָלן ווארטן אויפ'ן חסכם פון די געפירטע, וואָלטן זיי געדארפט פארבלייבן אָן א קנעלונג . . .

די איינציקע טענה וואָס מיר קאָנען האָבן צום אידישן קאָנגרעס, איז דאָס וואָס ער באנוצט זיך מיט דעם דאָזיקן נאָמען. — א נאָמען, וואָס באדייט עטוואָס אנדערש, ווי דאָס וואָס ער איז אין דער אמת'ן . . .

Robin Hood Rapid Oats

דער קאנאדער ברעקפעסט

דאס קינד פון זינד

די געפאלנסטע מענשן און די העכסטע איידעלע געפילן ווערן ארויסגעבראכט אין דעם דאזיקע מערקווירדיקן און העכסט שפאנענדן ראמאן.

פון א. ד.

(פארזעצונג)

דער טומל מיט די געלעכטערס האבן זיך געהערט אלץ נעענטער און באלד האבען זיך באוויזן די פייערלאך פון לאמטערנעס, וואס האבן פון וויטן געבליצט אזוי ווי שטערן, און חנה האט מיט איינמאל זיך באראויקט. זי האט איצט געוואוסט וואס דער דאזיקע טומל באדייט טעט.

— עס איז א "היי-רייד".

און אזוי איז עס טאקע געווען.

אויף א לאנגן וואגן אנגעפילט מיט היי זיינען געזעסן אדער געלעגן צוואמענגעפאקט אריבער פערציק מענשן, מענער און פרויען, באיעס און מיידלאך, אלע אין איין קנויל, און ביי יעדן טרייסל פון דעם וואגן האבן זיי זיך אריבערגעקויקעלט איינע איבער די אנדערע, א יונגערמאן, צוזאמענגערייט ווי א יאזשוק, האט זיך אריינגעקייקלט אין דעם שוים פון א פרעמדער מיידל, וועלכע האט אין דער פינסטער געמיינט אז דאס איז איר חתן. אבער דער חתן איז ארצט, אליין ניט וויסנדיק, געווען צוגעדריקט צו אן אומבאקאנטער ווייבל, וועמעס מאן האט זיך געקליאמערט אן א דריטער באדרעקע. — א פוס, ווער האט פארלארן א פוס? — האט אויסגערופן א יונגערמאן. — א שיינער ווייבערשער פוס ביז איבער די קני.

— מיין פוס איז דאס, מיין איינגטום! — האט געלאכט א יונג ווייבל, וועמעס פוס עס איז געווען איינגעפלאכטען צווישן פינף אנדערע פאר פיס.

אויפן סאמע ברעג פון דעם וואגן זיינען געזעסן נאך עטלאכע באיעס און מיידלאך, וועלכע האבן גאר געזונגען ארישע פאטריאטישע לידער און זייערע שטימען האבן אפגעהילכט פון די ווייטע בערג, ווערנד אנדערע האבן געקלונגען מיט גלעקער און געקלאפט אויף אייגענע פויערן, און ער האט דערזעען, אז זי איז פארשוואונדן געווארן.

וויפיל מי האט ער געהאט ביז ער האט איר אהער געבראכט! און ווי שווער איז עס איר אנגעקומען ביז ער איז פטור געווארן פון איר מוטער, אום צו בלייבן אליין מיט דער שיינער מיידל, אלעס איז געגאנגען ווי געוואונשן, און אין איין מינוט האבן אלע זיינע זיסע האפענונגען געפלאצט ווי א זייפן בלאז.

מיט א ווילדן וואוס האט ער אריינגעשטורקט צו דער מיסעס, וועלכע האט אים פריער געשטערט אין זיינע פלעגער. ער איז געווען זיכער, אז דאס האבן אים זיינע קאמעראדן אפגעטאן א שפיצל, אום צו געבן דער גרינער מיידל א געלעגענהייט צו אנטלויפן. און ווער וויים אפשר איז דאס די ארבעט פון דעם פעטער יאנקל קעלכער האט געשיקט זיינע חברה אים נאכצושפאנירן. אבער וואס העלפן אים איצט אלע זיינע חשבונות. איין זאך איז אים קלאר — די שיינע מיידל איז פארשוואונדן.

— דאך וואו האט זי געקאנט אהינקומען? דער אויפגעריסענער פענסטער האט אים געצייגט ווי אזוי חנה האט זיך נערעטעט. ער איז ארויסגעלאפן איר זוכן, אבער עס איז שוין פון איר לאנג קיין שפור ניט געווען.

ער האט געפרובט לויפן אויפן וועג און פרעגן אויב קיינער האט איר ניט באמערקט, דאך האט ער געוואוסט אז דאס וועט אים ווייניק העלפן. זומער קומען א סך מיידלאך אין די מאונטיינס, וועלכע קיינער קאן ניט אן וועגן וועלכע מען קימערט זיך ניט.

מיט א טיפן פארדראס האט דזשייק סאלליוואן זיך צוריקגעקערט קיין נור יארק, פילייכט ער דא אויסגעפינען א שפור פון חנה האלפערן, פילייכט איז זי נאכגעפארן איר מוטער. ער האט גארניט געוואלט זעען זיין "סווייטהארט" סערע, נאר ער האט אויפגעזוכט דעם פעטער יאנקל, ער האט אויסגעפונען אלע זיינע באקאנטע געמבלערס און געגנסטערס, אבער קיינער האט ניט געקאנט געבן קיין אויסקונפט וועגן דער פארשוואונדענער חנה האלפערן.

פון דזשעפ'ן האט דזשייק דארפערן וואו ער האט איבערגעלאזן חנה'ס מוטער, און לעונדיק אין די צייטונגען פון דער אומגליקלאכער פרוי, וועלכע מען האט געפונען אין א באוואוסטלאזן צוגעגאנג, אז ער פארט ארום איבער די פארמס און באדרינג הייזער וועגן געשעפט. ער וועט מארגן אויך ניט זיין.

— וועגן געשעפט? — האט דזשייק געשטורמט, — וואס פאר באהאלטענע געשעפטן האט ער דא? אלע אונזערע געשעפטן האט ער דא? אלע אונזערע דאך דזשעפ. וואו איז דזשעפ?

— דזשעפ איז איצט דוקא אין ניו יארק, — האט געענטפערט די מיסעס, וועלכע איז אויך געווען א מיטגלידערן פון דער באנד. ער האט מיר געזאגט אז מען וויל דארטן "אריינגיין צו נייטענס פאון שאפ און אלעס איז שוין פארטיק פאר דעם גרויסן דזשאב. די גאנצע חברה ארבעט שוין דארטן מיט שווייס פאר די לעצטע עטלאכע וואכן. און אפשר איז שוין טאקע דער דזשאב געמאכט געווארן.

פאר דזשייק'ן איז דאס ניט געווען קיין נייעס. ער האט געוואוסט, אז דער פעטער יאנקל האט געדונגען רומס אין דער צווייטער הויז פון דעם פאון שאפ און ער האט דארטן באזעצט צוויי איטאליענער, וועלכע ארבעטן כלומרשט אלס פערלער. אין אמת'ן אבער זיינען די דאזיקע צוויי איטאליענער מיטלידער פון דער באנדע, וועלכע ארבעטן, זייט זיי האבן אהין אריינגעמופט, דורכצובערען אין קעלער די וואנט, וואס טיילט אפ זייער הויז פון דעם פאון שאפ. דאס האט דזשייק סאלליוואן געוואוסט, ווייל אים אליין האט דער פעטער יאנקל פארברויט דעם פלאן און ער האט אים געבעטן אז ער זאל אויך נעמען א האנט אין דער דאזיקער ארבעט.

(ווייטערעס קומט)

מיט גרויס פרייד דערווארטעט איר די יום-טובים!

א גאנצן יאר האט איר געווארט אויף ראש השנה

איר מאכט איצט אלע נויטיקע פארבאריטונגען.

דאס מעסטיק איז א ריינער גרינצייג פעט, געמאכט דורך א ספעציעלן פראצעס און איז כשר בהשגחת הרב

ישראל יצחק כהן מ"ד

איר ווארט צו באנגעגענען דעם ליבן נאמט מיט דאס בעסטע און פיינסטע. איר ווייסט אז די יום-טובים ברייגנען מיט זיך א נייסט פון פרייד. פאר אייערע אויגן שטייט דער יום-טוב טיש. איר פילט שוין דעם טעם פון די יום-טוב'דיקע מאכלים.

כדי דאס אלצדינג צו פארווירקלאכן, נוצט אין פאר־לויף פון די יום-טובים דאמעסטיק שארטענינג אין אלע אייערע געבעקס, געקעכצן און געפרענגעלסן.

"קויפט עס און פרואוט עס"

געמאכט אין קאנאדע פון א ריין קאנאדער פירמע.

דאמעסטיק שארטענינג ווערט פארקויפט ביי אלע גראסעריליין, אין איין-פונטיקע קארטאנס.

DOMESTIC SHORTENING
PURELY VEGETABLE

I.P. D.S. 8

סאסקאטון

פאר פאטאגראפיעס

גייט וואו צופרידנהייט איז גאראנטירט. טהאמס סטודיא איז די סאמע מאדערנע סטודיא אין דער פראווינץ. מיר וועלן אראנזשירן אן אפאינטמענט צוצופאסן אייער באקוועמלאכקייט.

THAMS STUDIO
154-2ND AVE. SO. SASKATOON
PHONE 6631

סאסקאטון

קליידער מאכן דעם מענשן

דער דערפאלגרייכער מאן קאן שטענדיק אויסגעקליבן ווערן אן אונטערשייד וואו ער איז. ריינקייט איז שטענדיק וויכטיק און עס איז דא בלויז איין מיטל צו אנהאלטן דאס, און דאס איז דורך א רעגל־מעסיקן סיסטעם פון דריי קלייניג־לאזט אונז אכטונג געבן אויף אייערע פאדערונגען. מיר זיינען זיכער אז איר וועט זיין צופרידן.

Phone 5588
Belgian
DRY CLEANERS
DYERS & FURRIERS LTD
123-20TH ST. W. - SASKATOON

פרישע, קילע לינען פאר אייער בעט

איז דא עפעס אזוינס וואס העלפט איינעם צו האבן א גוטע נאכט רו אין דעם הייסן וועטער, ווי פרישע, ריינע, קילע בעט לינען? און עס איז פונקט דער סארט לינען וואס מיר קאנען אייך געבן אויב איר שיקט אייער וועש צו אונז. — ליגען געוואשן און געשווייגקט אין שטראמען פון ריינסטער רעגנווא־סער — לינען געפרעסט גלאט און ווייך.

Modern Laundry Ltd.
PHONE 4779 SASKATOON

זאגט עס מיט בלומען

בלומען זיינען די אידעאלע מתנה — פאר געבורטסטעג, חתונות אדער יעדער פאסירונג וואס מען דארף באגריסן, ווי אויך פאר יעדן סארט אויסדרוק פון מיטלייד און סענטימענט.

Hill's Nursery
103-23RD STREET E.
SASKATOON
Phones 2345
97 147

אדווערטייזט אין "דאס אידישע וואָרט" — עס וועט זיך אייך באצאלן

סאסקאטון — אויפמערקזאם — סאסקאטון

מר. מעקס ד. פרידמאן

איז דער קארעספאנדענט און פארטרעטער פאר "דאס אידישע וואָרט" אין אייער שטאט און אומגעגנט.

מיר בעטן אלע סעקרעטארן פון די סאסקאטונער ארגאניזאציעס צו איבערגעבן די נייעסן און באריכטן פון זייערע ארגאניזאציעס צו מר. מ. ד. פרידמאן וועלכער איז אויך באפולמעכטיקט אנצונעמען סובסקריפשאנס פאר "דאס אידישע וואָרט".

שרייבט אדער טעלעפאנירט צו אים

3320 אדער 3080

געדיינקט די טעג ווען איר האט געקלעטערט נאך אן עפל!

עדעס מאל ווען איר זייט ארויסגעגאנגען — ווען איר זייט געווען יונג — איז ניט נעקסט צו די קערנער געווען א גוטער טעם? — איר האט אפילו געגעסן אין קערנדל אדער צוויי. היינט זיינען עפל געבראכט געווארן צו פולקאמענהייט דורך דער "א. קיי." ארגאניזאציע און וואוהין איר זאלט ניט גיין איז דער "א. קיי." טריידמארק אייער פירער פאר גוטע עפל. לאזט די קינדער האבן געגנוג — און לאזט דער פאמיליע עסן געגנוג סאוס און "דאמפ־לינגס" און פאיס!

אייער סטארקיפער האט "א. קיי." איצט — קויפט געגנוג ביי דער באקס! שרייבט פאר א קאפיע פון "עפל סיקרעטס" פריי.

ASSOCIATED GROWERS of BRITISH COLUMBIA LTD.

Head Office • Vernon, B.C.

נרודער מאָרד

העכסט אינטערעסאַנטער און שפּאַנענדער ראָמאַן

(פאָרטזעצונג)

גראַף אַלפרעד איז געוואָרן אָפּעקוס און פאַרוואַלער פון אַלע גיטער און לענדער, וועלכע האָבן געהערט צו זיין ברודער, דאָס געריכט האָט עס באַשטעטיקט און ער האָט געקאָנט איצט טאָן מיט דעם פאַרמעגן וואָס איז ווערט געווען עטלאַכע מיליאָן פונט סטערלינג, וואָס נאָר ער וויל.

לאָרד דערבי דער ריכטער, דער אַדוואָקאַט און די צוויי אַנדערע הערן זיינען אַרויסגעגאַנגען פון דעם שלאָס אום צו גיין פאַרן אהיים. זיי האָבן זייער העפלאַך אָפּגעשייד געגומען פון גראַף אַלפרעד און ווען זיי זיינען אַרויסגעקומען אין הויף, וואָס זייערע קאַרעטעס זיינען געשטאַנען, האָט דער אַדוואָקאַט געזאָגט שטילערהייט צו לאָרד דערבי:

— וועט איר מיר דערלויבן צו זעען זיך צו אייך אין קאַרעטע?

— מיט פאַרגעניגן! — האָט לאָרד דערבי געענטפערט.

3טער קאַפּיטל
דער אינדיאַנער

טשערינג קראָס איז די שענסטע גאַס פון לאָנדאָן, זי איז די געשעפטס גאַס, דער פולס פון לאָנדאָן, די גרעסטע געשעפטן, די רייכסטע באַנק הייזער און די גרעסטע אַדוואָקאַטן האָבן זייערע אָפיסעס, אין טשערינג קראָס.

מען פאַרגלייכט טשערינג קראָס מיט בראָדוועי אין ניו־יאָרק, סטייט סטריט אין שיקאַגאָ, נעוווסקי פּראָספּעקט אין פּעטערבורג, רוא דע ריוואָלי — אין פּאַריז, און אַנטער דען לינדען אין בערלין. דאָס איז אָבער ניט אינגאַנצן ריכטיק. טשערינג קראָס האָט מער לעבן, מער באַוועגונג און האָט מער, ווי אַלע אויבנדערמאָנטע גאַסן צוזאַמען.

לאָנדאָן ווערט באַטראַכט אַלס די גרעסטע שטאָט אין דער וועלט און טשערינג קראָס איז דאָס האַרץ פון לאָנדאָן, אַלזאָ איז דאָס די ערשטע גאַס אין דער גאַנצער וועלט.

אין גרויסע, העלע, רייך מעבלירטע צימער, אין נומער 95 טשערינג קראָס גאַס פינט זיך די קאַנטאָר, אָדער דער אָפיס, פון דער באַרימטער אַדוואָקאַטן פירמע: שאַרפּ בראָס. די פירמע באַשטייט פון צוויי ברידער סטעפאַן און ראַלאַנד שאַרפּ.

אין דער צייט, ווען דער עלטערער ברודער סטעפאַן שאַרפּ האָט זיך געפונען אין שלאָס טשעזוויק אום צו פאַרלאַזן דאָס טעסטאַמענט פון גראַף פרדריך, איז אַ רייכער קאַרעטע צוגעפאָרן צום קאַנטאָר פון דער פירמע שאַרפּ בראָס. אַ רייך געקליידעטער יונגערמאַן מיט שוואַרצע האָר און אַ דונקל ברוינעם געזיכט איז אַרויסגעשפּרונגען פון דער קאַרעטע און האָט געזאָגט צום קוטשער אויף אַ זייער שלעכטן ענגליש.

— וואָרט ביז איך וועל אַרויסקומען.

מיט די דאָזיקע ווערטער איז ער האָסטיק אַרויפגעלאָפן אויף די עטלאַכע טרעפּ, וועלכע האָבן געפירט צו דעם אָפּס פון די אַדוואָקאַטן שאַרפּ.

איין בליק אויף דעם דאָזיקן מענשן איז געווען גענוג צו וויסן, אַז ער איז קיין ענגלענדער און זאָגאַר קיין אייראָפּייער. אמת, זיין קליידונג איז טאַקע אַן עכט אייראָפּייאישע, מען האָט אָבער באַלד געקאָנט זען, אַז ער שטאַמט פון אַן אַנדער לאַנד געגנט, פון אַן אַנדער לאַנד אין אַן אַנדער הימל.

דער יונגערמאַן איז האָסטיק אַריינגעגאַנגען אין אָפּס פון די אַדוואָקאַטן און האָט געפרעגט:

— קאָן איך ריידן מיט מיסטער שאַרפּ?

— איך בין מיסטער שאַרפּ, — האָט דאָנאַלד שאַרפּ, דער אינגערער ברודער, געענטפערט.

— מען האָט מיך רעקאָמענדירט צו אייך אַלס די גרעסטע און בעסטע אַדוואָקאַטן פון לאָנדאָן, האָט דער יונגערמאַן ווייטער געזאָגט.

דאָנאַלד שאַרפּ האָט זיך פאַרנייגט און האָט געפרעגט:

— וואָס קאָן איך טאָן פאַר אייך?

— מיין הער, איך בין געפאָרן טויזנט מייל אום אויסצוגעפינען אַ רויבער, אַ מערדער, אַ שווינדלער, אַ באַטריגער און אים אויבערגעבן אין די הענט פון דער פאַליציי. איך וויים, אַז ער געפינט זיך אין לאָנדאָן. איך בין געקומען צו אייך, איר זאָלט מיר העלפן אים געפינען.

— איידער איך קאָן אָנהויבן צו ריידן מיט אייך פון געשעפטן, מוז איך וויסן, זוך אים שוין אייניקע מאָנאַטן און ביז ווער איר זייט און ווי איר הייסט, האָט דער אַדוואָקאַט באַמערקט.

דער יונגערמאַן איז געבליבן אייניקע מעקונדן שטילן, ווי אַ צעטיישטער, ער האָט פאַרשטאַנען, אַז ער האָט אָנגעהויבן צו ריידן מיט׳ן אַדוואָקאַט פון געשעפטן, האָט ער געראַרעט זיך פאַרשטעלן פאַר אים אַן זאַגן ווער ער איז.

— אַנטשולדיקט מיר, הער אַדוואָקאַט, וואָס איך האָב מיר ניט פאַרגעשטעלט פאַר אייך, האָט ער געזאָגט, איך בין קיין אייראָפּייער, איך בין געבאָרן געוואָרן אונטער דעם ברענענדיקן הימל פון אינדיען און איך האָב לענג באַהאַרט פאַסון.

דער אַדוואָקאַט האָט זיך אויפגעהויבן פון זיין שטול, האָט זיך טיף פאַרנייגט און האָט אויסגערופן:

— אַלזאָ, זייט איר עס דער באַרימטער אינדישער געלערנטער, סינדאַ באַהאַדור פאַהיב?

דאָס וואָרט פאַהיב איז אויף דער אינדישער שפּראַך אַ טיטעל, ווי דאָס וואָרט גראַף אָדער פירסט אויף אייראָפּייאיש. ניט יערן אינדיער קומט דער טיטעל פאַהיב.

דער יונגערמאַן האָט זיך פאַרשעמט וואָס מען לויבט אים אַזוי און האָט געזאָגט פערט:

— ווי קאָן מען אַלזאָ זוכן אַ מענשן, פון וועלכן מען האָט קיין בילד און מען וויים ניט, ווי ער הייסט.

— מען האָט מיר געזאָגט, אַז דער באַרימטער אַדוואָקאַט סטעפאַן שאַרפּ האָט שוין אויסגעפונען ניט איין פאַרברעכער, פון וועלכן מען האָט אויך ניט קיין עהאַהט קיין בילד, — האָט דער אינדיאַנער אויסגערופן.

— איך בין ניט סטעפאַן שאַרפּ, — האָט דער אַדוואָקאַט באַמערקט.

— דאַן האָב איך אַ טעות געהאַט אין אַדרעס! — האָט דער אינדיאַנער געמורמלט, — דאַן בין איך ניט אין אָפּס פון סטעפאַן שאַרפּ?

— איר זייט יאָ אין אָפּס פון סטעפאַן שאַרפּ, אַזוי הייסט מיין עלטערער ברודער, איך אָבער הייס ראַלאַנד שאַרפּ.

— וואָס איז אָבער אייער ברודער?

— ער איז איצט ניטאָ אין דערהיים.

— קאָנט איר ניט שיקן אים רופן? — האָט זיך דער אינדיאַנער געקאָכט.

— וואָס קאָן אייך העלפן מיין ברודער, ווען איר האָט גאָר קיינע באַווייזן קעגן דעם מאַן, פון וועלכן איר האָט קיין בילד און ווייסט ניט ווי ער הייסט?

— איך האָב יאָ אייניקע באַווייזן דורך וועלכע מען קאָן וויסן, וואָס אים צו זוכן, — האָט דער אינדיאַנער געענטפערט.

— גיט מיר די דאָזיקע באַווייזן וועל איך וויסן אויב איך קאָן עפּעס טאָן פאַר אייערט וועגן.

— די באַווייזן קאָן איך נאָר איבערגעבן צו אַן הער סטעפאַן שאַרפּ און ניט קיין אַנדערן.

דער אַדוואָקאַט האָט באַטראַכט אייניקע מינוט דעם דאָזיקן זאַנדערבאַרן מענשן, ער האָט ניט געוואוסט וואָס צו דענקען פון אים.

— מען האָט מיר געזאָגט, אַז דער באַרימטער אַדוואָקאַט סטעפאַן שאַרפּ האָט שוין אויסגעפונען ניט איין פאַרברעכער, פון וועלכן מען האָט אויך ניט קיין עהאַהט קיין בילד, — האָט דער אינדיאַנער אויסגערופן.

— איך בין ניט סטעפאַן שאַרפּ, — האָט דער אַדוואָקאַט באַמערקט.

— דאַן האָב איך אַ טעות געהאַט אין אַדרעס! — האָט דער אינדיאַנער געמורמלט, — דאַן בין איך ניט אין אָפּס פון סטעפאַן שאַרפּ?

— איר זייט יאָ אין אָפּס פון סטעפאַן שאַרפּ, אַזוי הייסט מיין עלטערער ברודער, איך אָבער הייס ראַלאַנד שאַרפּ.

— וואָס איז אָבער אייער ברודער?

— ער איז איצט ניטאָ אין דערהיים.

— קאָנט איר ניט שיקן אים רופן? — האָט זיך דער אינדיאַנער געקאָכט.

— וואָס קאָן אייך העלפן מיין ברודער, ווען איר האָט גאָר קיינע באַווייזן קעגן דעם מאַן, פון וועלכן איר האָט קיין בילד און ווייסט ניט ווי ער הייסט?

— איך האָב יאָ אייניקע באַווייזן דורך וועלכע מען קאָן וויסן, וואָס אים צו זוכן, — האָט דער אינדיאַנער געענטפערט.

— גיט מיר די דאָזיקע באַווייזן וועל איך וויסן אויב איך קאָן עפּעס טאָן פאַר אייערט וועגן.

— די באַווייזן קאָן איך נאָר איבערגעבן צו אַן הער סטעפאַן שאַרפּ און ניט קיין אַנדערן.

דער אַדוואָקאַט האָט באַטראַכט אייניקע מינוט דעם דאָזיקן זאַנדערבאַרן מענשן, ער האָט ניט געוואוסט וואָס צו דענקען פון אים.

— ווי קאָן מען אַלזאָ זוכן אַ מענשן, פון וועלכן מען האָט קיין בילד און מען וויים ניט, ווי ער הייסט.

— מען האָט מיר געזאָגט, אַז דער באַרימטער אַדוואָקאַט סטעפאַן שאַרפּ האָט שוין אויסגעפונען ניט איין פאַרברעכער, פון וועלכן מען האָט אויך ניט קיין עהאַהט קיין בילד, — האָט דער אינדיאַנער אויסגערופן.

— איך בין ניט סטעפאַן שאַרפּ, — האָט דער אַדוואָקאַט באַמערקט.

— דאַן האָב איך אַ טעות געהאַט אין אַדרעס! — האָט דער אינדיאַנער געמורמלט, — דאַן בין איך ניט אין אָפּס פון סטעפאַן שאַרפּ?

— איר זייט יאָ אין אָפּס פון סטעפאַן שאַרפּ, אַזוי הייסט מיין עלטערער ברודער, איך אָבער הייס ראַלאַנד שאַרפּ.

— וואָס איז אָבער אייער ברודער?

— ער איז איצט ניטאָ אין דערהיים.

— קאָנט איר ניט שיקן אים רופן? — האָט זיך דער אינדיאַנער געקאָכט